Romani

Romani (*řomani čhib*)**,** även **romska**[1] eller **zigenska**[2][3], hör till den indoariska språkgrenen bland de indoeuropeiska språken. Det gör att romani (tillsammans med bland annat hindi, urdu, bengali och marathi) är besläktat med sanskrit.[4]

Řomani čhib är ett av Sveriges officiella minoritetsspråk och har talats i Sverige sedan 1500-talet.[5] Antalet talare i Sverige uppskattas vara ungefär 40 000. Språket som har ett flertal dialekter talas av romer och resandefolk. Romani talas i många länder över hela världen. Antalet talare uppskattas till mellan 14 och 17 miljoner personer i Europa.[6]

Romani

Řomani čhib

Talas i	Talarna är spridda över världen.
Region	Asien, Europa, Afrika
Antal talare	uppskattningsvis över 20 miljoner
Språkfamilj	Indoeuropeiska ▪ Indoiranska ▪ Indoariska ▪ Centrala ▪ **Romani**
Skriftsystem	latinska
Officiell status	
Officiellt språk i	Šuto Orizari, Nordmakedonien Rumänien (80 kommuner) Sverige (minoritetsspråk) Finland (minoritetsspråk) Tyskland (minoritetsspråk)
Språkmyndighet	Språkrådet i Sverige Kotus i Finland
Språkkoder	
ISO 639-2	`rom (http://www.loc.gov/standards/iso639-2/php/langcodes_name.php?code_ID=374)`
ISO 639-3	`rom`
SIL	ingen Uppgift

Innehåll

Fonologi
- Vokaler
- Konsonanter

Dialekter

Litteratur på řomani čhib

Ord från romani i svenskan

Referenser
- Noter
- Böcker

Externa länkar

Fonologi

Vokaler

	Främre	Central	Bakre
Sluten	i		u
Mellansluten	e		o
Mellanöppen			ɔ
Öppen		a	

Källa:[7]

Konsonanter

		Labiala	Alveolara	Postalveolara-palatala	Velar	Uvular	Glottal
Nasal		m	n				
Klusil	**Oasp.**	p | b	t | d		k | g	q	ʔ
	Asp.	pʰ	tʰ		kʰ		
Affrikat	**Oasp.**		ts	tʃ | dʒ			
	Asp.			tʃʰ			
Frikativ		f | v	s | z	ʃ | ʒ	x | ɣ	χ	h
Approximant			l	j			
Tremulant			r				

Källa:[7]

Dialekter

Språket delar sig i olika dialekter beroende på land. Trots stark uppblandning med de särskilda ländernas språk, röjer de olika dialekterna sitt gemensamma ursprung, härstammande från sanskrit och besläktat med de nyindiska språken, särskilt urdu. Av dessa dialekter är de asiatiska och afrikanska ganska okända, men 13 europeiska (turkisk-grekiska, rumänska, ungerska, tjeckiska, tyska, polska, ryska, finska, skandinaviska, engelska, italienska, baskiska, spanska) ganska fullständiga genom ordsamlingar, grammatik, språkprov och vetenskapliga bearbetningar (företrädesvis av Miklosich). Den viktigaste och mest kända dialekten är den turkisk-grekiska. [*källa behövs*]

Ett antal av dessa dialekter avviker betydligt från varandra. Traditionellt har romer inte bara talat sitt modersmål utan även landets majoritetsspråk, och ofta flera andra.

I Sverige är de vanligaste dialekterna arli, kale, kalderaš, lovara och resanderomani (ibland kallat svensk romani).[6]

Litteratur på řomani čhib

Den enda romska litteratur som finns är sagor och sånger, till en del översatta från andra språk, samt översättningar av några kapitel ur evangelierna. Flera barnböcker finns översatta från svenska, bland annat böckerna om Katitzi skrivna av den svenska författarinnan Katarina Taikon, som själv var rom.

Ord från romani i svenskan

Några ord med romani-ursprung har tagit sig in som lånord i svenskan. Ett exempel är *tjej*, flicka, av romani *tjaj*, *tjej* som betyder flicka/dotter. Andra lånord är *jycke (av romani joklli - hund)*, *lattjo (av romani lattjo - bra/snäll/god)*.

På svenska har ord som *pröjsa* (av romani preja' - betala), *kirra* (av romani kera - göra) och *vischan* (av romani vesj - skog) fått en slang-karaktär som de inte har i ursprungsspråket svensk romani.[*källa behövs*]

Muck, mucka, vilket betyder frigjort (mukka - vara fri, mukkipa - frihet, besläktat med sanskrittermen moksha, befrielse (från återfödelse), inom hinduismen och buddhismen), kommer från romani.[8]

Fler romani-ord i svenskan är *tutte(bröst)*, *pava*, *tjalla* och *tji*.[9][10]

Se Romani i svenskan: storstadsslang och standardspråk för fler exempel på ord.

Referenser

Noter

1. ^ ”www.mediesprak.fi - Språkråd” (https://web.archive.org/web/20170317054846/http://www.mediesprak.fi/sprakrad.aspx?id=716#.WMqP2Ds1-Uk). *www.mediesprak.fi*. Arkiverad från originalet (http://www.mediesprak.fi/sprakrad.aspx?id=716#.WMqP2Ds1-Uk) den 17 mars 2017. https://web.archive.org/web/20170317054846/http://www.mediesprak.fi/sprakrad.aspx?id=716#.WMqP2Ds1-Uk. Läst 16 mars 2017.
2. ^ ”zigenska - Uppslagsverk - NE” (http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/zigenska). *www.ne.se*. http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/zigenska. Läst 16 mars 2017.
3. ^ ”Ordlista” (https://web.archive.org/web/20170118195126/http://www2.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_13_pa_natet/ordlista). *www2.svenskaakademien.se*. Arkiverad från originalet (http://www2.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_13_pa_natet/ordlista) den 18 januari 2017. https://web.archive.org/web/20170118195126/http://www2.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_13_pa_n Läst 16 mars 2017.
4. ^ ”Glottolog 4.2.1 - Romani” (https://glottolog.org/resource/languoid/id/roma1329). *glottolog.org*. https://glottolog.org/resource/languoid/id/roma1329. Läst 23 juni 2020.
5. ^ ”Romska - Institutet för språk och folkminnen” (http://www.isof.se/sprak/minoritetssprak/romska.html). *www.isof.se*. http://www.isof.se/sprak/minoritetssprak/romska.html. Läst 23 juni 2020.
6. ^ [a b] ”Mer om romani” (https://web.archive.org/web/20110929142559/http://www.sprakradet.se/GetDoc?meta_id=2332). *Sprakradet.se*. 18 juni 2008. Arkiverad från originalet (http://www.sprakradet.se/GetDoc?meta_id=2332) den 29 september 2011. https://web.archive.org/web/20110929142559/http://www.sprakradet.se/GetDoc?meta_id=2332. Läst 25 augusti 2011.
7. ^ [a b] Matras, Yaron. ”DOMARI” (https://romani.humanities.manchester.ac.uk//downloads/2/Matras_Domari_ELL2.pdf) (på engelska). University of Manchester. https://romani.humanities.manchester.ac.uk//downloads/2/Matras_Domari_ELL2.pdf. Läst 23 juni 2020.
8. ^ Svenska Akademiens ordbok: Muck (https://www.saob.se/artikel/?seek=Muck)
9. ^ Andersson LG. ”Ingen rubbar en Kombarris.”. *Göteborgsposten 2016-02-27*.
10. ^ Hazell, Bo (2011). *Resandefolket: Från tattare till traveller*

Böcker

Wessén, Elias (1998[1973]). *Våra ord: deras uttal och ursprung : kortfattad etymologisk ordbok* (2., utök. uppl. /10. tr.). Stockholm: Norstedts ordbok. Libris länk (http://libris.kb.se/bib/7626428). ISBN 91-7227-053-5 (inb.)

Externa länkar

- ”Romska” (http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/minoritetssprak/romska.html). *Institutet för språk och folkminnen*. http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/minoritetssprak/romska.html. Läst 19 november 2020.

Wikipedia har en ***upplaga på romani***.

Hämtad från "https://sv.wikipedia.org/w/index.php?title=Romani&oldid=47925480"

Sidan redigerades senast den 5 juli 2020 kl. 20.13.

Wikipedias text är tillgänglig under licensen Creative Commons Erkännande-dela-lika 3.0 Unported. För bilder, se respektive bildsida (klicka på bilden). Se vidare Wikipedia:Upphovsrätt och användarvillkor.